

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW W WARSZAWIE
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z Nr LUBELSKIE

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. WNIEBOWZIECIA NMP

2. Czas powstania
1779 - 1782 r.
1898 r.
1946 r.

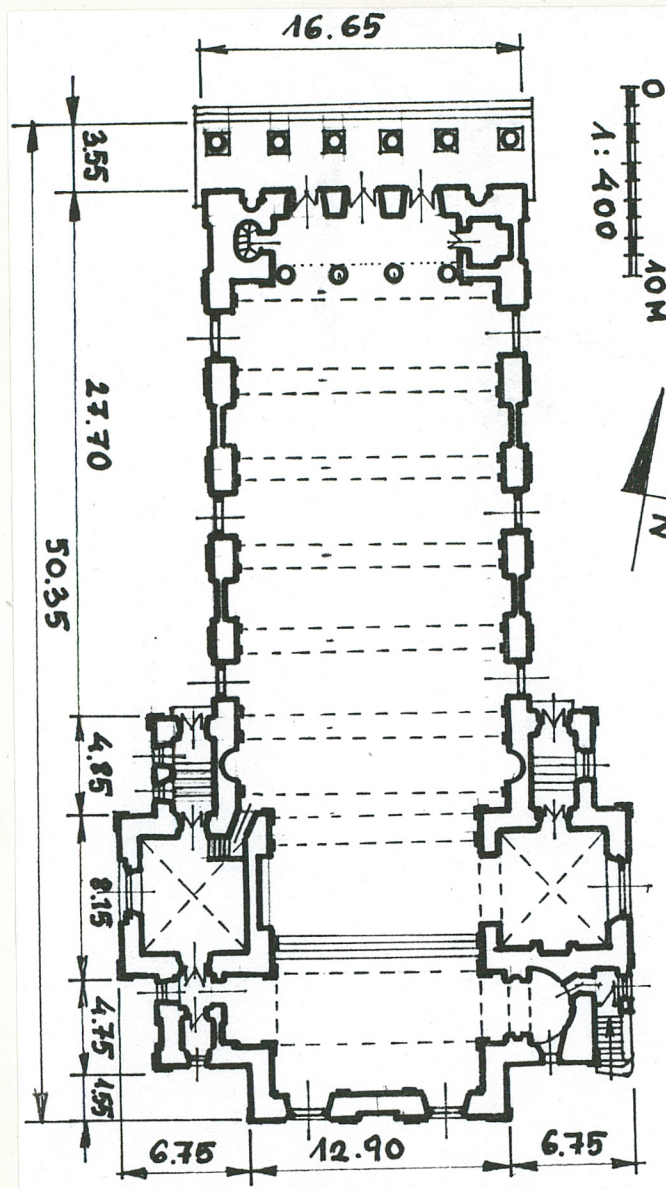
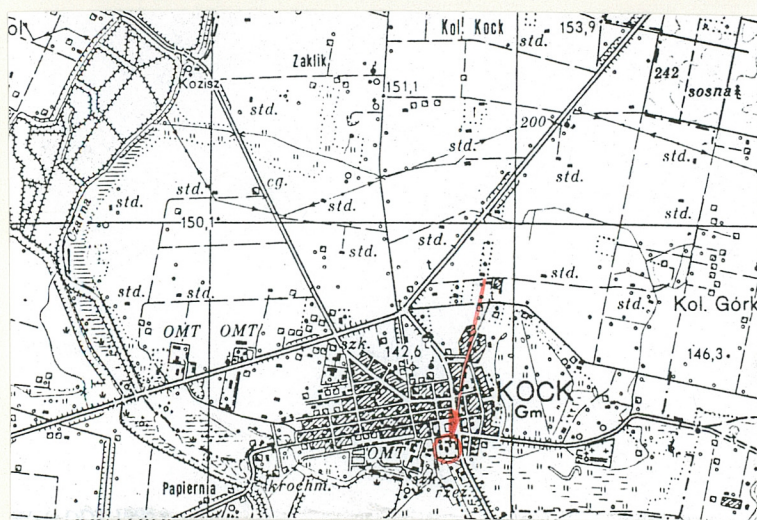
3. Miejscowość

K O C K

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

WIDOK Z RYNKU (OD PN.)

4. Adres Pl. Anny Jabłonowskiej 15
21-150 Kock

nr hipoteczny

lub. ewid. gruntów

5. Przynależność administracyjna

województwo lubelskie

gmina Kock

pow. LUBARTÓW

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo lubelskie

powiat Radzyń Podlaski

8. Właściciel i jego adres
Parafia Rzymskokatolicka
Pl. Anny Jabłonowskiej 15
21-150 Kock

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr A/694 data 13 VIII 1975

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Parafię w Kocku, jedną z najstarszych i największych w Ziemi Łukowskiej, erygował w 1440 r. wznosząc wówczas drewniany kościół pw. Wniebowzięcia NMP. W 1528 r. właściciel Kocka i wojewoda lubelski - Piotr Firlej ufundował jeszcze jeden drewniany kościół, pw. św. Ducha, pełniący rolę przyszpitalnego. W 1557 r. wskutek podziałów rodzinnych po Piotrze Firleju Kock przypadł najstarszemu z jego synów Janowi - późniejszemu marszałkowi wielkiemu koronnemu, przywódcy kalwinów małych polskich. Jan Firlej zmienił wówczas kościół parafialny na zbór kalwiński. Kock stał się odtąd, na sto niemalże lat, jednym z głównych ośrodków reformacji w lubelskiem. W okresie tym rolę katolickiej świątyni parafialnej pełnił kościół św. Ducha. Gdy w 1645 r. ks. Wojciech Piskorski wygrał z kalwinami proces o odzyskanie kościoła i katolicy ponownie przejęli świątynię Wniebowzięcia NMP, syn Jana - Andrzej Firlej wybudował w 1650 r. mały zbór na wzór centralnej późnorennesansowej kaplicy i o pięknym renesansowym wnętrzu. W 1648 r. oddziały Chmielnickiego spustoszyły Kock, po czym zaczął się okres stuletniego upadku miasta. Jego renesans nastąpił dopiero w poł. XVIII w. gdy właścicielką miasta została księżna Anna z Sapiehów Jabłonowska. Z jej inicjatywy i głównie z jej finansów podjęto przebudowę Kocka, który otrzymał nowy rynek o kształcie zbliżonym do kwadratu (120x112 m), rezydencję księżnej, a także nowy zespół kościoła parafialnego. Budowa nowego kościoła była koniecznością, bo podczas wichury z 26 VIII 1777 roku zawaliły się więzania dachu i sklepienia starego kościoła parafialnego, mającego wówczas konstrukcję murowano-drewnianą. Nie było już wówczas kościoła św. Ducha, który nieco wcześniej kazała księżna rozebrać z powodu starości. Po wicherze z 1777 r. kościół Wniebowzięcia NMP początkowo przykryto prowizorycznym dachem ze słomy, a dwadzieścia lat później roz-

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja: Położony w pd. części Kocka. Usytuowany w środkowej części zespołu kościoła, przy pd. pierzei rynku - Pl. Anny Jabłonowskiej. Nieorientowany, skierowany prezbiterium na pd. Ogródzony murem, otoczony wieńcem drzew (kasztanowce, lipy).

Materiał i konstrukcja: Fundamenty: z cegły i kamienia na zaprawie wapiennej. Ściany: z cegły na zaprawie wapiennej, obustronnie tynkowane wyprawą wapienno-cementową. Stropy i sklepienia: Żelbetowe. Nad korpusem sklepienie kolebkowe na gurtach. W kaplicy i zakrystii krzyżowe. W kruchcie strop płaski. Więźba dachowa: z belek sosnowych, krokwiowo-płatwiowa. W sygnaturce - krokwiowa z mnichem. Pokrycie dachowe: na deskowaniu, z blachy stalowej, ocynkowanej. Posadzka: marmurowa. Schody: na chór muzyczny żelbetowe, kręte; pozostałe jednobiegowe. Otwory: drzwi drewniane, deskowe, dwuskrzydłowe, filungowe; frontowe zamknięte półkoliście. Okna prostokątne oraz zamknięte półkoliście, kwaterowe z metalową armaturą.

Rzut: Jednonawowy, na planie wydłużonego prostokąta z nieco węższym od nawy, prostokątnym prezbiterium. Nawa siedmioprzęskowa, poprzedzona prostokątną kruchtą z dwoma lokalnościami po bokach (w tej od zach. klatka schodowa na chór muzyczny). Przęsło nawy przy prezbiterium szersze od pozostałych. Przy nim od wsch. kwadratowa kaplica, a od zach. zakrystia. Kaplica skomunikowana z nawą. W narożach między prezbiterium a kaplicą i zakrystią lokalności. Od wsch. poprzedzone jednobiegowymi, zewnętrznymi schodami. W narożach pomiędzy nawą a kaplicą i zakrystią prostokątne lokalności mieszczące wewnątrz jednobiegowe schody. Front kościoła poprzedzony na całej szerokości sześciokolumnowym portykiem.

Bryła: Zwarta. Jednonawowy korpus nakryty dachem dwuspadowym, a od frontu osłonięty schodkowym szczytem, poprzedza kolumnowy portyk z trójkątnym przyczółkiem. Od pd. węższe prezbiterium nakryte dachem dwuspadowym, nieco niższym niż nad korpusem nawowym. Nad pd. szczytem korpusu czworoboczna wieżyczka sygnaturkowa osłonięta ośmioboczną iglicą z kowalskim krzyżem w wierzchołku. Kaplica i zakrystia (sugerujące transept) tej samej wysokości co nawa, osłonięte dachami dwuspadowymi. Lokalności w narożach pomiędzy kaplicą i zakrystią, a nawą i prezbiterium, nieco niższe, prostopadłościennie, osłonięte dachami dwuspadowymi.

Elewacje: Otynkowane, na niskim cokole, zwieńczone uproszczonym belkowaniem z mocno wyładowanym, profilowanym gzymsem. Fasada pięciodzielna, trójosiowa. W trzech osiach środkowych prostokątne otwory wejściowe o półkolistych zamknięciach. Po ich bokach odpowiadające im wielkością i kształtem konchowe nisze. Czoła łuków otworów i nisz ujęte profilowaną opaską z kluczem, oraz wsparte na odcinkach gzymsów impostowych. W pachach niewielkie tonda. Powyżej opaska kordonowa, a nad nią (na osiach otworów i nisz) prostokątne płyciny w profilowanej opasce i zamknięte odcinkami gzymsów. Fasadę wieńczy prosta ściana attykowa ukoronowana schodkowym szczytem z krzyżem na kuli w wierzchołku. Fasada poprzedzona kolumnowym portykiem o szerokości korpusu. Na sześciu tokańskich kolumnach doryckie belkowanie, a na nim trójkątny przyczółek z Okiem Opatrzności w tympanonie. Elewacje boczne rozczłonkowane sześcioma prostokątnymi płycinami, w których na przemian: nisze i okna, prostokątne zamknięte łukami półkolistymi opracowanymi jak w fasadzie. Elewacje kaplicy i zakrystii ujęte w narożach lizenami, ze ścianami szczytowymi jednoosiowymi, zwieńczonymi trójkątnymi szczytami. Na osiach opracowane jak w elewacjach bocznych korpusu. Elewacja tylna prezbiterium trójosiowa, opracowana jak elewacje boczne. Na skrajnych osiach z oknami, na środkowej z niszą, poniżej której (w partii cokołu) prostok.

/c.d. - załącznik nr 1/

14. Kubatura 7892,18 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 947,44 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.) W 1946 r. kościół był rekonstruowany (po zniszczeniach z 1939 r.) przez arch.Tadeusza Witkowskiego z Lublina.Nieco go wówczas wydłużono,a we wnętrzu pierwotny płaski sufit zastąpiono sklepieniem kolebkowym. Por.: Archiwum Parafialne w Kocku: T.Witkowski,Projekt odbudowy kościoła parafialnego w Kocku(Powiat Łuków,dystrykt Lublin) zniszczonego wskutek działań wojennych,b.d.,bez sygn.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Dobry. Fundamenty: dobry. Ściany zewnętrzne: dobry. Ściany wewnętrzne: dobry(w klatce schodowej na chór muzyczny niewielkie pęknięcia murów) Sklepienia: dobry. Stropy: dobry. Dach(konstrukcja i poszycie): dobry. Wyposażenie i instalacje: dobry.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum Parafialne w Kocku: inwentarze kościoła z lat 1828, 1849, 1892, 1920 (wszystkie bez sygnatur);

Archiwum Parafialne w Kocku: Józef Kwiatkowski (Budowniczy), Plan sytuacyjny zabudowań Kościelnych w Mieście Kocku, Kock 1862 r. (bez sygnatury);

Archiwum Parafialne w Kocku: Tadeusz Witkowski, projekt odbudowy kościoła parafialnego w Kocku (Pow. Łuków, dystrykt Lublin) zniszczonego w czasie działań wojennych, b.d. (bez sygnatury);

Archiwum Parafialne w Kocku: Tadeusz Witkowski, Szkic odbudowy Kościoła parafialnego w Kocku, 27.9.1940 (bez sygnatury).

22. Bibliografia

J. Bergerówna, Księżna Pani na Kocku i Siemiatyczach, Lwów 1936.

M. Kwiatkowski, Szymon Bogumił Zug, architekt polskiego Oświecenia, Warszawa 1971.

H. Mierzwiński, Dzieje Kocka, Warszawa 1990.

tenże, Kock w czasach Anny Jabłonowskiej, "Rocznik Lubelski" R. XXVII; XXVIII : 1985; 1986, s. 61-84.

tenże, Co zwiedzać w Kocku, "Poznaj swój świat" R. XIV: 1971, nr 8, s. 11-14.

tenże, Kock, "Mówią wieki" 1969, nr 6, s. 28-30.

W. Trzebiński, Działalność urbanistyczna magnatów i szlachty w Polsce w XVIII wieku, Warszawa 1962.

tenże, Ze studiów nad historią miast prywatnych wieku Oświecenia, "Studia z Historii Budowy Miast" R. V, z. 1/14, s. 100-107.

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

mgr Andrzej Cebulak listopad 1998 r.

imię, nazwisko, data, podpis

mgr Andrzej Cebulak listopad 1998 r.

imię, nazwisko, data, podpis

mgr Andrzej Cebulak listopad 1998 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów ..... PSOZ Lublin

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

nr 1-3

1. Miejscowość.....	K O C K	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	Kock	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	c.d. punktu nr 12 i 13
3. Województwo.....	lubelskie	P.W. WNIEBOWZIĘCIA NMP	

c.d. punktu nr 12 (Autorzy, historia, określenie stylu): - poczęto budowę nowej świątyni. Postawiono ją w innym miejscu, przy pd. boku rynku. Koszt budowy (ponad 16 tys. złp.) pokryła głównie ks. Jabłonowska, a w części też: probostwo, Andrzej Trykacz z Białobrzeg, Żytkowski ze Starej Wsi, oraz Filipek z Kocka(?). Budowę dozorował ks. Skwarczyński. Kościół zwrócony klasycystycznym portykiem ku rynkowi, usytuowano pomiędzy dwiema dzwonniami, oraz dwoma wolno stojącymi domami. Autorem całego zespołu był najprawdopodobniej Szymon Bogumił Zug. Budowę ukończono w 1782 r. W 1805 r. kościół był konsekrowany, a w 1831 r. po raz pierwszy gruntownie restaurowany. W 2 poł. XIX w. zmieniło się nieco bezpośrednie otoczenie świątyni - zlikwidowano starą plebanie (stała na pd. od kościoła), stary wikariat (usytuowany od pd.-zach.) oraz tzw. mansjonarię (od pd.-wsch.), a dobudowano w 1867 r. (za ks. Tęczyńskiego) do pokalwińskiej kaplicy nową plebanie. Ta pokalwińska kaplica już wcześniej była przerobiona na mieszkania dla dwóch wikariuszy. W 1900 r. wystawiono z tyłu za kościołem nowy wikariat. W 1898 r. (za ks. Mankiela) przebudowano nieco kościół powiększając go o zakrystię, kaplicę i prezbiterium. W 1902 r. bp Jaczewski konsekrował kościół. W 1898 r. obok kościoła (od pd.-zach.) wybudowano drewnianą organistówkę. W 1912 r. kościół był odnawiany. W 1915 r. wojska austriackie zdarły z dachów kościoła część metalowego poszycia, a wojska rosyjskie wywiozły trzy dzwony z przykościelnej dzwonnicy oraz piszczałki z organów. 13.X.1939 r. podczas działań militarnych II wojny światowej kościół uległ znacznemu zniszczeniu (zrzuconą konstrukcją dachową i sklepienia, wypalone wnętrze). Zniszczeniu uległ też wikariat. W 1946 r. kościół był dość swobodnie (poza fasadą) rekonstruowany wg projektów sporządzonych przez lubelskiego arch. Tadeusza Witkowskiego. Wydłużono go, a we wnętrzu pierwotny płaski sufit zastąpiono sklepieniem kolebkowym. W 1949 r. odbudowano wikariat. Bez uszkodzeń przetrwały dzwonnice. Kościół kilkakrotnie odnawiano po II wojnie światowej (ostatni raz w poł. lat 90-tych gdy uzupełniono i odmalowano zewnętrzne tynki; także na przykościelnych dzwonnicach i ogrodzeniu).

Neoklasycystyczny.

c.d. punktu nr 13 (Opis): - kątnie wejście do krypty. Elewacje lokalności przy zakrystii i kaplicy ujęte lizenami i zwieńczone gzymsem, przeprute prostokątnymi otworami. Elewacje wieżyczki sygnaturkowej na cokole, ukoronowane profilowanym gzymsem, przeprute w każdym boku prostokątnym prześwitem o półkolistym zamknięciu.

Wnętrze: Jednoprzestrzenna salowa nawa nakryta spłaszczoną kolebką. Przesłła wydzielone parami jońskich pilastrów dźwigających belkowanie. Na osiach pilastrów w sklepieniu gurdy. Pomiedzy pilastrami nisze, mieszczące na przemian: okna lub ołtarze. Od wejścia trójprześłowy chór muzyczny wsparty na tokańskich kolumnach. Balustrada chóru pełna. Prezbiterium węższe od nawy, podniesione o cztery stopnie. Dekoracja ścian i sklepień prezbiterium - jak w nawie. Kaplica i zakrystia sklepienie krzyżowo. Kaplica otwarta szeroką arkadą do nawy.

Wyposażenie: Organy firmy Sauera z Frankfurtu. Ołtarze: główny i boczne - współczesne, klasycyzujące.

Instalacje: elektryczna, nagłaśniająca, piece akumulacyjne.

mgr Andrzej Cebulak listopad 1998 r.

Wkładkę założył: .....

(imię, nazwisko, data)

PSOZ Lublin

Miejsce przechowywania negatywów: .....

1. Miejscowość..... **K O C K**
 2. Gmina..... **Kock**
 3. Województwo .. **lubelskie**

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. WNIĘBOWZIĘCIA NMP

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
fotografie

FASADA

**WIDOK OD
PD. - ZACH**

**ELEWACJA
Boczna**

PREZBTERIUM

Wkładkę założył: ..... **mgr Andrzej Cebulak, listopad 1998**
 (imię, nazwisko, data)

PSOZ Lublin

Miejsce przechowywania negatywów: .....

1. Miejscowość... **K O C K** .....
 2. Gmina ..... **Kock** .....
 3. Województwo .. **lubelskie** .....

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. WNIEBOWZIECIA NMP

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
fotografie
plan sytuacyjny

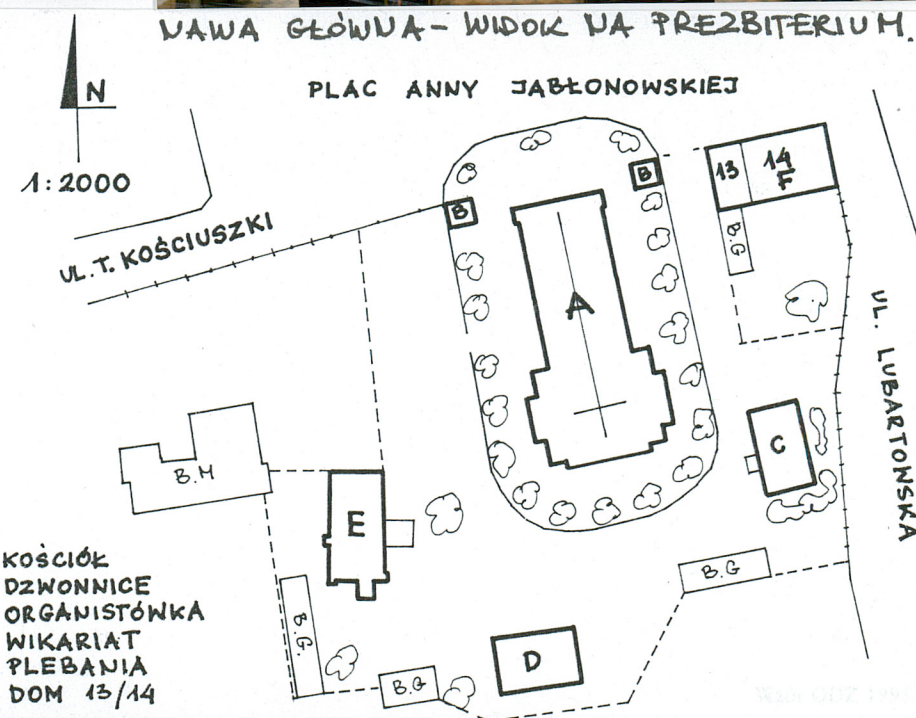
ELEWACJA BOCZNA (WSCH.)

NAWA GŁÓWNA.
WIDOK NA CHÓR MUZYCZNY

NAWA GŁÓWNA - WIDOK NA PREZBITERIUM.

Wkładkę założył: ..... **mgr Andrzej Cebulak, listopad 1998** .....
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ..... **PSOZ Lublin** .....